

Åpningstale

Nattkammer

Sjøparken Agnes, Stavern, 1. mars 2008

Av Torgeir W. Skancke

Stjernenetter

Hvorfor
alle disse
stjernenettene?
blekksvarte bunnløse
velvet over jorden
sirius pleiadene arcturus
strålende stirrende

Hva vil dere
oss mennesker?

Er det for at vi skal
fortsette famlingen
letingen i hærskaene
av øyeblikk

Strekke oss høyere
søke videre
dypere
mot grensen
av all tvil

I Prosjektet "Nattkammer" tar jeg et dypdykk i de vanskelige sidene i livet. De fasene i livet da man sliter – med tilværelsen, med troen på seg selv, med at det finnes lysere dager.

Dette prosjektet handler om sorg, om nederlag, om å miste noen, eller å miste seg selv.

Det er kanskje særlig når livet butter imot, at du kan få følelsen av at du innerst inne er *alene*. Du kan ha en partner, venner og barn rundt deg. Likevel vil aldri noen andre kunne forstå hvem du er innerst inne. Rundt oss alle finnes det et tynt lag av cellofan som ingen riktig kan trenge gjennom. Eller av "Glad pack" – det smilet vi omgir oss med, som kanskje er en stivere utgave av det du har inne i deg.

Når det er slik vil det også vokse fram en lengsel. Etter *noen*. Noen som kan se deg der du er, som kan hente deg ut, som kan løfte deg. Noen du kan snakke med, som forstår alt. Eller etter *noe*. Noe annet, en forandring. Til noe bedre, til noe ekte, til noe som virkelig er deg.

Og i denne ensomheten, kan det hende at du oppdager at det finnes flere i din situasjon. Det blir som Bjørn Eidsvåg synger; "Det du trodde var ingenmannsland, er allemannsland, min venn."

Før eller siden vil alle mennesker på en eller annen måte stå overfor en situasjon der livet krever det ytterste av deg; i form av sykdom, død, eller konflikter med mennesker som betyr mye for deg.

Jeg ønsker derfor at du betrakter bildene og tekstene i Nattkammer på *din* måte, ut fra *din* historie.

Hver dag spør vi hverandre: "Har du det bra?" "Jo, takk" svares det i samme åndedrag. Svaret er gitt av spørsmålet, og det er ingen tid eller rom til å utdype det egentlige svaret. Det sies på samme måte på mange språk; "How are you? I

am fine, thank you. Ca va? Va va bien, merci.
Hakuna matata, don't worry – be happy.”

Hva skal vi da fortelle når vi ikke har det bra? Vi har ikke noe språk eller opplæring i det. Du ville kanskje egentlig ville ha svart; ”Ja, jeg har det bra, men jeg har så utrolig mange bekymringer. Jeg er så sliten – og lurer på hvor jeg egentlig er på vei i livet mitt.”

Eller; ”Jo, egentlig så er jeg så deprimert, og jeg har så lav selvfølelse. Fordi jeg ikke ble sett da jeg var barn.”

Eller; ”Jeg vil gjerne at det skal se ut som om jeg har det bra. Jeg er jo i det rette sosiale laget, har den rette jobben, og barna mine studerer jus og medisin. Men du skulle bare visst hvordan det ser ut bak gardinene hjemme. Hvor mye vi krangler, at vi er utro, og at vi drikker for mye.”

* Vi vil så gjerne lykkes.

* Men vi vet ikke hvor vi skal begynne.

* Og vi har så få å prate med om det...

Dette har vi ikke trening i, har vi vel?

Det handler om nederlag, og det handler om å miste ansikt.

Det er derfor utstillingen heter Nattkammer. Jeg har også et dagkammer. Der jeg oppholder meg til vanlig. I godt humør, med positive tanke. Men vegg i vegg med dagkammeret, ligger nattkammeret; det de fleste holder for seg sjøl. I mitt Nattkammer ligger all sorgen og bildene av alle opplevelsene jeg har hatt. Jeg kan la være å gå inn dit. Jeg kan låse rommet godt, men rommet kommer aldri til å forsvinne.

Nattkammeret er ikke et skattkammer. Men kanskje på en måte likevel. Jeg tror det er mulig å lage gull av gråstein.

Dette handler om sorg. Det er mange typer sorg; stor eller liten, men den er *din*...

Nyhetsdekningen fokuserer på de store og akutte hendelsene; bomber, tsunamier, akutte ulykker, terrorisme. Men hvem forteller historiene om alt som skjer i det *stille*; ”Jeg går og har selvmordstanker, men ikke si det til noen...”

Stor eller liten sorg – den er der, og den er din. Fordi du har mistet noen – Fordi du ikke har *funnet* noen – fordi du har mistet deg sjøl... Og du skulle så ønsker at noen – en eller annen, skal komme og fullt ut forstå hvordan du har det. Men så opplever så mange, at denne *noen* kommer aldri....

Av og til, i perioder av livet, kan man tenke: ”livet ble ikke slik jeg tenkte.”

Husker du da du var ferdig med utdannelsen, da veien lå åpen for deg. Du så mange muligheter, så mange retninger, som bare lå der og ventet på deg.

Den gangen trodde du at bare du la de rette planene, bare du jobbet hardt nok for det, så ville veien føre deg dit.

Og hvilke unge mennesker vil nøye seg med noe dårligere enn sine høyeste drømmer?

Spørsmålet var ikke *om*, men *når* du skulle lykkes med drømmene.

Hvis du spør noen, halvveis i livet, med unger i barnehage og i skole; er du tilfreds? Er du lykkelig? Så vil mange svare; ikke ennå, ikke helt, ikke akkurat slik. Men hvis bare...hvis bare...det er ennå noe jeg ikke har opplevd eller oppnådd.

”*Life is what happens to you while you're busy making other plans*”, sa John Lennon.

Men så ble det ikke slik du planla.

Hvilke tilfældigheter førte deg til jobbene du fikk, til stedene du bodde, til kjærestene du fikk, til den eller de du giftet deg med...?

Hvis du spør noen i pensjonsalderen, så ville de kanskje svare;

”Ja, jeg var lykkelig, da jeg var midtveis i livet, og hadde ungene rundt meg.”

”*Life is like a Ferrari, it goes too fast. But that's ok, because you can't afford it anyway.*”

Men hva hvis vi *visste* om det som skulle komme til å skje, om det vi ennå ikke har opplevd. Som vi ikke trodde ville ramme *oss*. Hva ville vi tenke da?

Sett at du ennå bare er halvveis mot målet ditt. Du er ennå så ung at du har massevis av tid igjen til å tenke på ting som er alvorlig – seinere. Det er noe som skjer med de som er eldre. Med noen andre.

Men så kommer dagen da alt faller fullstendig sammen. Det skulle ikke skje, det var ikke slik ting skulle gå. Men så gjorde det likevel, og det er *ingenting* du kan gjøre med det.

Jeg har truffet mange som livet plutselig stoppet opp for. Som alt ble så brutalt for, så uventet. Så uforklarlig. Så meningsløst, så urettferdig.

Livet ble så mye hardere, så mye hardere enn du trodde *du hadde mulighet for å klare*. Og likevel klarer du det på et vis. Ikke fordi du vil, men fordi du må. Du vet ikke hva din neste plan er, eller hva som skjer i morgen. For med ett går det opp for deg at det finnes ikke noe sikkerhetsnett. ”Det finnes ingen beskyttelse lenger”, synger Kari Bremnes.

Det er ingen voksne der som passer på deg, ingen bevernylon-dress, ingen rustning.

Men kanskje – er det slik at fordi livet ditt ble som det ble, så har du fått andre tanker. Andre oppfatninger. Kanskje du ikke er så sikker lenger. Om deg sjøl, Om andre.

Motgang gjør deg sterk, sies det. Jeg vet ikke om det er slik. Men kanskje at motgang *forandrer* deg. Får deg til å se ting på en annen måte. Jeg tror ikke nødvendigvis på at du blir herdet, eller foredlet. Bare annerledes.

Og hvis du er mer deg selv. Mer av den du virkelig er. Så har du kanskje nådd så langt i livet som du *kan* nå.

Ikke lykkeligere, ikke nærmere målene. Men du ser bare tydeligere hvem du er, og hva som er virkelig viktig for deg...

Astronauter

**Du driver rundt i verdenskanten
hver dag, en utslitt himmel
over grus og glatte gater
i en skikkelsesvrimmel
svimmel
av asteroider, astronauter
de maskekleddede myriader
ensomme speilseilere
på ferd i egne sfærer**

**Du venter – venter
på at en av dem
en dag med ett
skal stoppe opp
foran deg
i vindstille vær
med ansiktet
lysåpent av
stjernekløke øyne
sankthansmilde lepper**

**og langsomt forme
setningene sammen
med deg**

**svarene du alltid
famlet etter**

Torgeir W. Skancke